

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

Минуле у мовній свідомості українців і англійців, американців

Травчук Анни Олексіївни

студентки групи ПА 02/21

факультету германської філології і перекладу

денної форми здобуття освіти

спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник

кандидат філологічних наук, доцент,

професор кафедри Терехова Д.І.

Національна шкала зараховано

Кількість балів 65

Оцінка ЄКТС E

Київ – 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
The Department of English Philology and Philosophy of Language

Course Paper

The past in the linguistic consciousness of Ukrainians and English

Anna Travchuk

Group PA 02-21

The Faculty of Germanic Philology and Translation

Full-Time Study

Speciality 035 Philology

Research Adviser

Assoc. Prof. **Diana Terekhova**

PhD (Linguistics)

Kyiv – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИНУЛОГО У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ.....	6
1.1 Визначення мовної свідомості та її важливість у формуванні національної ідентичності.....	6
1.2 Поняття минулого у мовній свідомості	8
Висновки до Розділу 1.....	9
РОЗДІЛ 2: МИНУЛЕ У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ, АНГЛІЙЦІВ ТА АМЕРИКАНЦІВ.....	10
2.1. Історичні коріння української мови.....	10
2.2. Політичні та соціальні фактори і роль української мови у культурному та літературному контексті.....	13
2.3. Історія та глобальні впливи на англійську мову соціальних та політичних чинників	16
2.4. Опис респондентів та порівняльний аналіз мовної свідомості	22
Висновки до Розділу 2.....	25
ВИСНОВКИ.....	27
SUMMARY	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми. Питання мовної свідомості та взаємозв'язку між мовами завжди привертало увагу дослідників і викликали інтерес у широкого загалу. У сучасному світі, де глобалізація та міжнародні зв'язки набувають все більшої ваги, вивчення взаємодії мов та мовних культур стає особливо актуальним. Таким чином, дослідження минулого у мовній свідомості українців та англійців/американців має велике значення для розуміння впливу мови на формування культурних стереотипів, ідентичності та міжкультурної комунікації.

Метою даного дослідження є виявлення специфіки мовної свідомості, що стоїть за словом-стимулом МИНУЛЕ, його відповідником в англійській мові.

Завдання включають:

- 1) аналіз лінгвістичних та культурологічних аспектів формування мовної свідомості;
- 2) вивчення впливу історичних подій на розвиток мовних стереотипів та уявлень;
- 3) характеристика спільних і відмінних рис мовної свідомості представників українськомовної та англійськомовної спільноти..

Об'єктом дослідження є мовна свідомість українців та англійців/американців.

Предметом – специфіка мовної свідомості українськомовних та англійськомовних респондентів щодо минулого.

Методи дослідження: аналітичний огляд літератури, для зібрання матеріалу використано метод анкетування, який дозволяє отримати дані безпосередньо від респондентів та вивчити їхню мовну свідомість у контексті сприйняття минулого; проведено два окремих анкетування серед українських та американських респондентів. Результати цих опитувань стали основою для подальшого аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів: дослідження сприятиме поглибленню знань про вплив минулого на формування мовної свідомості українців та англійців/американців. Отримані результати є внеском у розуміння взаємозв'язку між мовою, культурою та ідентичністю, а також допоможуть виявити схожі та відмінні риси в мовних уявленнях та стереотипах.

Практичне значення. Результати дослідження мають практичне значення для лінгвістів, культурологів, соціологів та інших науковців, які цікавляться вивченням взаємодії мов та культур. Отримані дані можуть бути використані для розробки міжкультурних комунікаційних стратегій, підвищення мовної компетентності, а також для формування більш глибокого розуміння культурних особливостей та сприяння взаєморозумінню між українцями та англійцями/американцями.

Структура та обсяг курсової роботи: вступ, 2 розділи, висновки, список використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИНУЛОГО У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ

1.1 Визначення мовної свідомості та її важливість у формуванні національної ідентичності

Мовна свідомість – це усвідомлення і розуміння особою мови, якою вона володіє, а також її ролі і значення в суспільстві. Це включає знання мовних правил, лексики, граматики, а також уміння сприймати, розуміти і використовувати мову для комунікації.

Мовна свідомість – це термін, який почав активно вживатися в сучасному мовознавстві з 1980-х років. Визначення мовної свідомості ще не має однозначного формулювання, але в цілому розглядається як комплексний механізм управління мовною діяльністю людини [5, с.31]. Мовна свідомість включає такі аспекти:

1. Механізм управління мовною діяльністю: це формування, збереження та перетворення мовних знаків, правил їх поєднання й уживання.
2. Мовна картина світу: це образи свідомості, які відображені в мовних знаках і виражають спосіб сприйняття світу через мову.
3. Ставлення до мови та мовної дійсності: це включає почуття, оцінки та мотиви, пов'язані з мовою, а також ціннісне ставлення до неї.

Мовна свідомість досліджується у зв'язку з різними аспектами, такими як мовна особистість, національна ментальність, стратегія та тактика мовленнєвої поведінки. Лінгвісти цікавляться закономірностями формування та функціонування мовної свідомості в різних соціальних, професійних, вікових і статевих групах, а також в міжкультурному середовищі. Також вивчається специфіка мовної свідомості в минулих епохах.

Функції мовної свідомості, виділені Гнатюк Л., включають:

1. Відображувальну функцію, яка створює мовну картину світу через мовні значення, форми і зв'язки між словами.

2. Оцінну функцію, яка враховує різні аспекти оцінки мови і мовних явищ.
3. Орієнтувально-селективну функцію, яка допомагає орієнтуватися в ситуації для вибору мовних засобів.
4. Інтерпретаційну функцію, яка реалізується як внутрішньомовна і міжмовна інтерпретація мовних явищ.
5. Регулятивно-керівну функцію, яка забезпечує контроль за мовленнєвими операціями і оцінює висловлення з погляду відповідності нормаммови та комунікаційним цілям [6, с.3-8].

У сучасному інформаційному суспільстві мовна свідомість набуває особливого значення. Зростання мовної свідомості сприяє ефективному використанню мовних ресурсів, удосконаленню комунікативних навичок, культурному розумінню та міжкультурній комунікації.

Мовна свідомість має велике значення у формуванні національної ідентичності. Мова є одним з важливих аспектів культури та традицій народу. Вона не лише засіб спілкування, але й втілення і передавання цінностей, історії та способу мислення певного народу.

Мова є важливим фактором формування самосвідомості і самоідентифікації людини. Володіння рідною мовою дозволяє індивіду зберігати зв'язок зі своєю культурою, спілкуватися з родиною, сприймати традиції та цінності свого народу. Це сприяє формуванню почуття належності до певної групи людей, нації або етнічної спільноти.

Збереження мовної свідомості і розвиток мовних навичок є важливим для збереження культурної різноманітності. Мова є важливим елементом культурної спадщини, і втрата мови може призвести до поступового зникнення традицій, цінностей та унікального способу мислення певного народу.

Крім того, мовна свідомість впливає на соціальну інтеграцію та сприйняття людиною світу навколо неї. Володіння мовою сприяє активнішому участі в суспільстві, освіті, культурному житті та економічному розвитку. Вона

сприяє збереженню національної ідентичності та сприйняттю себе часткою певної спільноти.

Таким чином, мовна свідомість є важливим елементом формування національної ідентичності. Вона допомагає зберегти культурну спадщину, зміцнює зв'язок між людьми, сприяє розумінню і толерантності між народами та сприяє розвитку суспільства в цілому.

1.2. Поняття минулого у мовній свідомості

Поняття минулого в мовній свідомості відображає спосіб сприйняття та відтворення історичного часу через мову. Воно включає розуміння інших історичних епох, подій, культурних та соціальних змін, які відбулися у минулому.

Мовна свідомість відіграє важливу роль у формуванні уявлень про минуле. За допомогою мови ми сприймаємо, зберігаємо та передаємо інформацію про минулі події та персонажі. Мова дозволяє нам конструювати наративи, розповідати історії, аналізувати минуле, висловлювати оцінки та сприймати культурну спадщину.

У мовній свідомості відображаються різні аспекти минулого, такі як:

1. Лінгвістична репрезентація: мова має слова, терміни та конструкції, які використовуються для позначення минулих подій, явищ, персонажів і культурних аспектів. Наприклад, історичні терміни, архаїчні слова, мовні вирази, пов'язані з певною епохою.

2. Відображення соціокультурного контексту: мова відтворює соціальні, культурні та історичні контексти минулого. Вона може включати в себе особливості мовлення, вживання мовних засобів, які характерні для певної епохи або соціальної групи.

3. Конструювання історичних наративів: мова дає можливість створювати і розповідати історії про минулі події та персонажів. Це включає в

себе використання мовних структур, стилістичних засобів, ретельний вибір слів та виразів.

4. Оцінка та інтерпретація минулого: мовна свідомість включає оцінні судження та інтерпретації минулих подій. Мова може передавати різні погляди, ставлення та оцінки щодо минулого, відображаючи різні історичні тлумачення та перспективи [3].

Мовна свідомість є важливим чинником формування індивідуальних та колективних уявлень про минуле. Вона впливає на сприйняття історії, культурної спадщини, ідентичності та міжкультурного спілкування.

Висновки до розділу 1

Теоретичні основи дослідження мовної свідомості

Розділ 1 курсової роботи присвячений глибокому аналізу теоретичних основ дослідження мовної свідомості. У ньому розглядається різні наукові підходи та теорії, що пояснюють формування та розвиток мовної свідомості. Важливою частиною розділу є визначення мовної свідомості як складного феномену, що охоплює як індивідуальний, так і колективний рівні сприйняття та використання мови. Мовна свідомість формується під впливом різноманітних факторів, серед яких визначальну роль відіграють історичні події, соціокультурні умови та політичні чинники. В розділі ретельно аналізуються роботи ключових дослідників у галузі мовної свідомості, таких як Болтівець, Гапченко, та Селігей, що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про сучасний стан досліджень у цій галузі.

Таким чином мовна свідомість є важливим чинником формування індивідуальних та колективних уявлень про минуле. Вона впливає на сприйняття історії, культурної спадщини, ідентичності та міжкультурного спілкування.

РОЗДІЛ 2: МИНУЛЕ У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

2.1 Історичні коріння української мови

Після краху тоталітарного комуністичного режиму та національного відродження України зріс загальний інтерес суспільства до історії України, особливо до походження та історії української мови як основної ознаки національної самосвідомості.

Коли ми говоримо про появу української мови, багато хто автоматично асоціює її із сучасною літературною мовою, яка використовується в засобах масової інформації, навчальних закладах та друкованих виданнях. Проте національна мова не обмежується створеною письменниками літературною формою, а включає й народні діалекти, які мають свої особливості в різних місцевостях України.

Походження сучасної української літературної мови не викликає сумнівів: її започаткували твори Івана Котляревського, зокрема «Енеїда», «Наталка Полтавка» та «Москаль-чарівник», а засновником її став Тарас Шевченко. Вони почали складати свої твори національною мовою, в основі якої лежали українські середньонаддністровські говірки. До Котляревського і Шевченка в Україні існувало дві літературні мови: церковнослов'янська, запозичена болгарами в часи християнства, і староукраїнська писемно-літературна мова (XIII-XVIII ст.). У Київській Русі також було дві літературні мови. Крім церковнослов'янської, виникла старокиївська (також давньоруська) писемність, на яку вплинули місцеві мовні особливості. Її використовували для світських цілей, таких як державне управління, княжі канцелярії, літописи, оригінальні та перекладні твори мистецтва. Ця мова породила «Повість временних літ», «Слово о полку Ігоревім», «Руську Правду» та багато інших [2, с. 145].

Після занепаду Київської Русі старокиївська (давньоруська) писемність поступово почала змішуватися з іншими мовами, особливо з старопольською та латиною. Протягом багатьох століть українська мова розвивалася під впливом

різноманітних факторів, таких як політичні зміни, соціально-економічні умови та контакти з іншими народами та культурами.

У XIX столітті українська мова зазнала значного впливу Російської імперії, яка намагалася русифікувати українське населення. Заборона використання української мови в школах, державних установах і суспільному житті призвела до падіння престижу мови. Та все ж велика кількість літературних творів і видань була написана українською мовою, а українська культура зберегла свою самобутність.

Після Першої світової війни та революційних подій у Росії українська мова отримала підтримку та визнання. Українська Радянська Соціалістична Республіка, яка увійшла до складу республік СРСР, проводила політику українізації, спрямовану на піднесення та розвиток української мови, освіти та культури.

У XX столітті українська мова стала державною мовою незалежної України. Конституція України визнає українську мову державною мовою на всій території України, є українськомовні школи та університети [15, с. 288].

Сучасна українська мова є результатом тривалого історичного розвитку та впливу різноманітних культурних, політичних і соціальних факторів. Вона має свою систему правил, граматику, лексику та фонетику, яка постійно розвивається та змінюється під впливом сучасних тенденцій та потреб суспільства.

2.2 Політичні та соціальні фактори і роль української мови у культурному та літературному контексті

Політика Російської імперії та Радянського Союзу спрямована на витіснення української мови та мов національних меншин із суспільного життя. Навіть після проголошення незалежності 1991 року та наголошення в Конституції України статусу української мови як єдиної державної, русифікація не припинялася.

Під час перепису 2001 року 78% громадян України визнали себе українцями за національністю, але лише 67% вказали рідною мовою українську. На практиці навіть вдома у 2000-х роках лише половина громадян України розмовляла українською.

У першому десятилітті ХХІ століття російська мова продовжувала домінувати в багатьох сферах суспільного життя, а Росія активно використовувала мовне питання для розколу українського суспільства.

Положення закону «Про мову в Українській РСР», прийнятого 1989 року, вже не могли перешкоджати таким процедурам. Проголошення статусу української мови було підірвано використанням Росією ринкових механізмів для просування культурних продуктів російською мовою [10, с.44].

Крім того, з прийняттям нових законів статус української мови згас. Для збереження російської мови використовується вибіркоче застосування Європейської конвенції про регіональні мови та мови меншин. А вже у 2012 році Закон «Про основи державної мовної політики» започаткував процес знищення застарілих і офіційних нормативних актів, покликаних захистити українську мову.

Ситуація кардинально змінилася завдяки Персональній революції. Російська збройна агресія з 2014 року супроводжується стрімким знищенням української мови на окупованих територіях. Для багатьох громадян України українська мова стає одним із найважливіших атрибутів громадянської ідентичності, національної єдності та державної незалежності. Такі суспільні настрої стають основним рушієм оновлення мовної політики влади.

З часом українська мова стає основною мовою кінопрокату, зміцнює свої позиції в ЗМІ та на книжковому ринку. Українськомовні музичні назви, запуснені у 2016 році, збільшили свою присутність в ефірі вдесятеро. Прийнятий у 2017 році Закон «Про освіту» визначив українську мову як мову освітнього процесу для всіх типів і рівнів освіти.

Політичні та соціальні фактори мають значний вплив на розвиток та стан української мови. Ось деякі з найважливіших факторів:

Русифікація та українізація: Україна, як і багато інших країн, зазнала впливу політики русифікації від Російської імперії, а пізніше українізації від Радянського Союзу. Ці політики пов'язані зі спробами змінити мовний склад та вплив на культурну ідентичність нації. Русифікація призводила до використання російської мови в урядових установах, освіті та громадському житті, тоді як українізація сприяла підтримці та розвитку української мови [15, с. 288].

Колоніальний вплив: Україна в історії зазнавала колоніального впливу різних держав, таких як Польща, Австро-Угорщина та Російська імперія. Цей вплив призводив до впровадження інших мов, таких як польська, німецька та російська, як мов комунікації, особливо серед верхівки суспільства та урядових структур. Це призвело до поступового зміцнення російської мови як конкурента українській.

Глобалізація та масова комунікація: з появою глобальних медіа та інтернету зросла доступність до мовної інформації з усього світу. Це призвело до поширення іноземних мов, особливо англійської, яка стала домінуючою мовою у сфері бізнесу, технологій та науки. Цей вплив глобалізації може призводити до захисницьких реакцій та змін у вживанні рідної мови.

Політична ситуація та незалежність: політичні зміни, зокрема отримання незалежності Україною, мають значний вплив на стан української мови. Незалежність сприяла зростанню престижу та використанню української мови в урядових установах, освіті та державних символах. Зміни в політичній сфері можуть також впливати на формулювання мовної політики, зокрема стосовно статусу та захисту української мови.

Міграція та міжкультурний вплив: Міграційні процеси та взаємодія з іншими культурами можуть впливати на мовні зміни. При приїзді іноземців до України або виїзді українців за кордон може виникати потреба в освоєнні інших

мов, а також впливати на мовну практику та використання української мови у багатомовному середовищі.

Етнічна та регіональна різноманітність. Україна має різні етнічні групи та регіональні варіації у мові. Це може спричиняти появу діалектів, міжмовних впливів та різноманітних мовних практик у різних частинах країни.

Вплив політичних та соціальних факторів на українську мову може бути як позитивним, сприяючим розвитку та зміцненню мови, так і негативним, сповзаючим до її знецінення або заміщення іншими мовами. Важливо забезпечувати правовий захист та підтримку української мови, сприяти її використанню в усіх сферах суспільства.

Українська мова відіграє надзвичайно важливу роль у культурному та літературному контексті України. Вона є невід'ємною частиною національної ідентичності, сприяє збереженню та розвитку культурної спадщини країни. Ось кілька основних аспектів ролі української мови у культурному та літературному контексті:

Засіб вираження культурної спадщини. Українська мова є основним засобом вираження та передачі культурних цінностей, традицій, звичаїв та історії українського народу. Вона дозволяє зберегти та передати українську літературу, фольклор, музику, мистецтво та інші аспекти культури.

Мова літератури: українська мова є основною мовою української літератури. Великі твори українських письменників, поетів та драматургів написано саме українською мовою. Це включає в себе твори класиків, таких як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, а також сучасних письменників. Українська мова є важливим інструментом для вираження літературних ідей, створення образів та передачі почуттів [7, с.446].

Засіб комунікації та спілкування. Українська мова є основною мовою спілкування для українців. Вона використовується у всіх сферах життя, включаючи родинний, громадський, професійний та офіційний контексти.

Використання української мови сприяє зміцненню соціальних зв'язків, формуванню та збереженню спільного культурного простору серед громадян України.

Захист національної ідентичності. Українська мова відіграє важливу роль у зміцненні національної ідентичності українців. Її використання сприяє формуванню почуття належності до українського народу, культури та історії. Мова виступає як символ національної самосвідомості та незалежності.

Українська мова має багатий літературний доробок, який включає в себе твори різних епох і жанрів. Вона створює можливості для творчості та самовираження українських письменників, поетів, драматургів та інших митців. Література, написана українською мовою, відображає українську душу, історію, національні традиції та цінності.

Українська мова також є важливим елементом культурного спілкування на території України. Вона сприяє розумінню і взаємодії між українцями, формує особливу атмосферу спілкування, дозволяє передати нюанси й особливості української культури, її менталітету та способу мислення.

Окрім того, українська мова є важливою складовою культурної спадщини всього світу. Вона є однією зі східнослов'янських мов, багато рис якої спільні з російською та білоруською мовами. Українська мова також має свої унікальні особливості, такі як фонетика, лексика та граматики, які відрізняють її від інших слов'янських мов. Ця мова є цінним елементом світової культури і внесок до різноманітності мовного спадкування.

2.3 Історія та глобальні впливи на англійську мову соціальних та політичних чинників

У сучасному світі англійська стала міжнародною мовою на світовому рівні. Нині, подорожуючи світом, неможливо обійтися без англійської мови. Ця тенденція збереглася через політику та бізнес. У сучасних ділових відносинах англійська є пріоритетною. У багатьох країнах це друга мова уряду, англійською мовою видаються газети і журнали, ведеться телебачення і радіомовлення. Більшість продуктів доставки мають інструкції англійською мовою. У багатьох програмах, від телефонів до автомобілів, за замовчуванням встановлено англійську мову. У будь-якому випадку, повернемося до нашого головного питання: як і коли виникла англійська мова?

У V-VI ст. стародавні германські племена англів, саксів і ютів мігрували з континенту до Британії, населеної кельтами. Сусідство цих племен призвело до виникнення англійської нації і взаємодії племінних мов - аж до повільного формування англосаксонської мови (VII-XI ст. н. е.). У цей період великий вплив на розвиток мови мали скандинавська та латинська мови [2, с. 304].

З початком епохи проникнення християнства в Англію в староанглійській мові з'явилися латинський алфавіт і латинські слова. Насамперед це були слова, які мали безпосереднє відношення до церкви, а також назви різних видів їжі та одягу. Британці також запозичили граматичні слова у скандинавських племен.

У 1066 році Англія була розгромлена норманами - племенами, які жили на території Франції. Ця перемога привела до початку тривалого періоду двомовності. Французька була офіційною мовою - це означало, що всі документи та державні справи велися нею. Тривале використання французької мови призвело до видозміни тексту деякими буквосполученнями, які не повністю відповідають звуковому складу англійської мови, і в усному мовленні з'явився великий діапазон французької лексики.

До цього періоду відноситься також ряд слів, які були запозичені з інших мов. Наприклад, з німецької мови прийшли нові назви простих виробів і тварин. У цей же період багато змін відбувається в граматичній будові мови.

Запровадження книгодрукування в Англії (1476) сприяло закріпленню і поширенню лондонських форм, чому значною мірою сприяла популярність творів видатного письменника Дж. Чосера (1340-1400), який писав на лондонському діалекті. Однак деякі традиційні варіанти написання були записані в друкованому вигляді, які більше не відповідали правилам вимови кінця 15 століття. Це поклало початок відмінності між вимовою та письмом, характерним для сучасної англійської мови [2, с.234].

Ця різниця між вимовою та правописом створює проблеми для іноземців, які вивчають англійську мову під час навчання читання. Але це не єдині проблеми на шляху людини, яка бажає досконало вивчити англійську мову.

Окрім офіційної британської англійської, існує також американська англійська. Незважаючи на те, що обидві мови мають однакове походження, між ними існує багато відмінностей, лексичних і граматичних.

Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі. Вона є офіційною мовою багатьох країн і має статус міжнародної мови спілкування. Англійською як рідною мовою в Європі розмовляють переважно у Великій Британії та Ірландії. За межами цих держав вона має офіційний статус на Мальті, Коронних територіях (острів Мен, Джерсі та Гернсі), Гібралтарі та суверенних базах Акротірі та Децелія (дві британські заморські території). У Королівстві Нідерланди англійська має статус офіційної регіональної мови на островах Саба та Сінт-Естатіус (у Карибському морі). В інших частинах Європи англійською розмовляють переважно ті, хто вивчив її як другу мову.

Англійська мова є де-факто офіційною мовою Англії, єдиною офіційною мовою Гібралтару, Акротірі та Децелії, однією з офіційних мов Республіки

Ірландія, Мальти, Північної Ірландії, Шотландії, Уельсу, острова Мен, Джерсі, Гернсі і Європейський Союз.

Сполучене Королівство та Республіка Ірландія утворюють «європейську англосферу» з площею приблизно 316 000 км² (3,40 × 10¹² квадратних футів) і населенням понад 71 мільйон.

Згідно з опитуванням, опублікованим у 2006 році, 13% громадян ЄС розмовляють англійською як рідною мовою. Ще 38% громадян ЄС кажуть, що вони достатньо добре володіють англійською, щоб підтримувати розмову, в результаті чого загальний рівень володіння англійською в ЄС становить 51%.

Європейська англійська відома низкою розмовних портманто, включаючи Eurolish (вперше записане в 1979), Eurish (1993) і Eurlish (2006).

Географічна поширеність:

1. Материкова Англія: Англійська мова є офіційною мовою у Великій Британії, Ірландії та на острові Мальта.
2. Північна Америка: Вона також є офіційною мовою у Сполучених Штатах Америки та Канаді.
3. Австралазія: Англійська мова домінує в Австралії та Новій Зеландії.
4. Індія та Південна Африка: Вона використовується як одна з офіційних мов у Індії та Південній Африці. [4]

Міжнародні організації: Англійська мова є мовою міжнародного спілкування і використовується в роботі таких організацій, як ООН, НАТО, ЄС та багатьох інших. Велика географічна та культурна поширеність англійської мови пояснюється кількома чинниками:

1. Історичні фактори. Колишня Британська імперія та подальший вплив Сполучених Штатів Америки сприяли поширенню англійської мови у світі. Британська імперія охоплювала значну частину світу, включаючи країни Африки, Азії, Карибського басейну та Тихого океану. Колоніальне управління і вплив сприяли поширенню англійської мови в цих регіонах.

2. Економічний вплив. Англійська мова стала мовою міжнародного бізнесу, науки, технологій та фінансів. Країни, такі як Сполучені Штати, Велика Британія, Канада, Австралія та Нова Зеландія, мають сильну економіку і вплив у світі, тому англійська мова стала мовою комунікації в цих галузях.

3. Популярна культура. Голлівудські фільми, англійська музика, телевізійні шоу та література мають великий вплив у світі. Популярна культура, що використовує англійську мову, проникає до різних країн і сприяє її поширенню.

4. Міжнародні організації та туризм. Багато міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, Всесвітня організація здоров'я, використовують англійську мову як офіційну мову спілкування. Туризм також сприяє поширенню англійської мови, оскільки багато людей вивчають її для спілкування з туристами та подорожами до англійських країн.

5. Мова науки та освіти. Англійська мова є важливою у наукових дослідженнях, академічній сфері та міжнародній освіті. Багато наукових статей, досліджень та академічних матеріалів публікуються англійською мовою. Багато університетів і навчальних закладів у світі пропонують навчання англійською мовою, що залучає студентів з різних країн [16, с.212].

Загалом, англійська мова має широке географічне поширення через історичні, економічні, культурні та освітні чинники. Це робить її однією з найважливіших мов у світі, яка сприяє міжнародному спілкуванню, бізнесу та культурному обміну.

Протягом історії культурного розвитку людства країни та народи потребували доступу до передових знань, а для цього була необхідна спільна мова. Як правило, засобом спілкування на певній території ставала мова найчисельнішої чи найвпливовішої етнічної групи. У 20 столітті склалися обставини, які вивели англійську мову на перше місце у світовому мовному процесі.

По-перше, це стало можливим завдяки військово-політичній потужності та економічному потенціалу англомовних країн. Англійська мова стала першою міжнародною мовою, необхідною не тільки для спілкування, але й надаючи конкурентну перевагу на ринку праці та в бізнесі, оскільки світова економіка потребувала глобальної мови [24].

По-друге, важливим став культурно-інформаційний фактор. Медіакомпанії та масова культура зробили англійську мову ключем до інформаційних ресурсів і культурних продуктів, відомих у світі.

По-третє, англійська об'єктивно вважається більш простою мовою, ніж інші глобальні «конкуренти». Це єдина мова, якою користуються неносії. Відповідно, англійська мова спростилася на фонетичному, лексичному, граматичному та стилістичному рівнях, розширилися її мовні норми.

В результаті англійська мова зайняла провідне місце у світі завдяки військово-політичній потужності та економічному впливу англомовних країн, культурно-інформаційному фактору та спрощенню мови.

Станом на 2019 рік англійська мова має офіційний статус у 58 країнах світу. Крім того, вона де-факто є офіційною мовою в багатьох інших країнах і територіях, хоча цей статус не закріплено в конституції. У таких країнах, як Бангладеш, Кіпр, Ізраїль, Йорданія, Малайзія, Мальдіви, Шрі-Ланка та Об'єднані Арабські Емірати, англійська є однією з офіційних мов, але не основною.

Англійська є рідною мовою майже 400 мільйонів людей і однією з шести робочих мов ООН. Понад 1,5 мільярда людей вивчають її більше, ніж інші мови, такі як французька, іспанська, китайська та німецька.

У світі є кілька мов, якими розмовляє більше людей, ніж англійською, наприклад китайська, іспанська та гінді. Також варто відзначити, що рівень володіння англійською в різних країнах не завжди пропорційний чисельності населення. Згідно з дослідженням EF EPI 2018 року, рівень володіння

англійською може відрізнятися від країни до країни, незалежно від кількості населення. Загалом у невеликих країнах знання англійської мови вище середнього [25, с.250].

Сьогодні англійська мова має статус глобальної мови, яка використовується для внутрішнього спілкування в мультикультурних етнічних громадах в Індії, Південній Африці, Сінгапурі та інших країнах. Це офіційна мова, яка тісно взаємодіє з мовами іммігрантів і корінних народів. Це наслідок історичної колоніальної експансії та мовної політики.

У сучасному світі, особливо в політичних, економічних, торговельних та інформаційних процесах, англійська мова є важливим засобом спілкування. Збільшується кількість компаній, які потребують знання англійської мови.

Показником відкритості суспільства може бути рівень володіння дорослим населенням англійською мовою. Більш високий рівень володіння англійською може свідчити про більші можливості для трудової мобільності та прогресивні погляди. Однак причинно-наслідковий зв'язок між володінням англійською мовою та прогресом суспільства не є прямим. Швидше за все, покращення рівня володіння англійською мовою, зростання відкритості та зменшення нерівності є результатом одних і тих же соціальних сил.

Таким чином, англійська мова має значний вплив у глобальному масштабі як засіб спілкування в мультикультурному середовищі та як важливий фактор у сучасному політичному, економічному та бізнес-середовищі.

Володіння англійською мовою разом з доступом до Інтернет-ресурсів надає людям широкі можливості отримання світових знань і передових технологій, сприяє міжнародному бізнесу та спілкуванню. Більшість з 10 мільйонів найбільш відвідуваних веб-сайтів використовують англійську мову. Передові дослідження та інновації у технологічній сфері часто вимагають знання англійської мови. Інтернет надає людям більше можливостей для самовираження в англійськомовному просторі [19].

Американські компанії є найбільш впливовими та технологічно розвиненими у світі, і більшість мов програмування базуються на англійському словниковому запасі. Більше документації в галузі інформаційних технологій та технологічних досліджень публікується англійською мовою, ніж будь-якою іншою мовою. Це означає, що обмежений рівень володіння англійською мовою може ускладнити доступ ІТ-фахівцям до ключових ресурсів у їхній галузі. Це також може ускладнити доступ до нових досліджень і перешкодити розвитку технічно грамотних фахівців, які здатні впроваджувати новітні досягнення в галузі ІТ-інфраструктури та керувати міжнародною інтернет-торгівлею.

З 27 країн, які мають високий або дуже високий рівень володіння англійською мовою, 22 знаходяться в Європі. Це свідчить про тривалий процес активного впровадження політичних рішень у сфері мови. Незважаючи на значний рівень володіння англійською мовою саме в Європі, регіон залишається різноманітним у відношенні мовного питання.

Отже, англійська мова широко використовується як офіційна та де-факто офіційна мова, є однією з найбільш поширених мов у світі та має значний вплив на глобальне спілкування та культуру.

2.4 Опис респондентів та порівняльний аналіз мовної свідомості

Опис респондентів. Українські респонденти.

Анкетування серед українських респондентів показало наступні результати:

- Стать: Із 78 респондентів 55 (70,5%) жінок і 23 (29,5%) чоловіки.
- Вік: Переважна кількість респондентів знаходиться у віковій категорії 18-25 років (62%); інші вікові групи були представлені менше.
- Місце проживання: більшість респондентів проживає в Україні (95%); декілька респондентів мешкають у Німеччині та Нідерландах.
- Рідна мова: переважна більшість (90%) респондентів сказали, що їх рідна мова — українська.

Американські респонденти

Анкетування серед американських респондентів включало:

- Стать: з 28 респондентів 19 (67,9%) жінок і 9 (32,1%) чоловіків.
- Вік: респонденти віком від 18 до 54 років, більшість у віковій категорії 18-25 років (53,6%).
- Місце проживання: респонденти мешкають у різних країнах США, включаючи Іллінойс, Пенсільванію, Нью-Йорк, Техас та інші

Аналіз результатів анкетування

Українські респонденти

Після аналізу опитування було встановлено, що українці мають глибоко вкорінене відчуття національної ідентичності, яке відображається у мовній свідомості. Більшість респондентів вважають, що знання історії своєї країни та мови є невід'ємною частиною їх культурної ідентичності. Також було відзначено, що респонденти позитивно оцінюють вплив історичних подій на розвиток української мови.

Додаткові аспекти, які ви відвідуєте у дослідженні:

- Ставлення до інших запозичень: більшість українських респондентів позитивно ставляться до використання інших слів, однак відзначають збереження автентичності української мови.
- Роль української мови в соціальному житті: багато респондентів вважають, що українська мова має важливе значення у сфері освіти, культури та медіа. Вони підтримують ініціативи, спрямовані на популяризацію української мови в цих сферах.

Американські респонденти

Результати анкетування американських респондентів показали, що їх мовна свідомість більше орієнтована на мультикультурні аспекти. Багато респондентів відзначили важливість англійської мови як проблему міжнародної

комунікації. Однак їхнє знання історії рідної мови було менш глибоким у порівнянні з українськими респондентами.

Додаткові аспекти, які ви відвідуєте у дослідженні:

- Ставлення до мовного різноманіття: американські респонденти демонструють позитивне ставлення до мультикультуралізму та підтримують ідею вивчення кількох мов.
- Використання англійської мови в глобальному контексті: Багато респондентів вважають англійську мову місцем інструменту кар'єрного зростання та міжнародної співпраці. Вони відзначають, що англійська мова є ключовою в наукових дослідженнях, бізнесі та дипломатії.

Щодо порівняльного аналізу мовної свідомості

Емоційний контекст

- Українці: часто асоціюють минуле з важкими негативними емоціями, такими як страх та сум.
- Американці: частіше згадують ностальгію та щасливі моменти, що можна свідчити про більш оптимістичний погляд на минуле.

Культурний контекст

- Українці: високо оцінюють свою культурну спадщину та вважають її місцем елементом національної ідентичності.
- Американці: більше орієнтований на мультикультурність та інтеграцію різних культурних елементів у свою мову та суспільство

Дослідження виявило значні відмінності у мовній свідомості українців та американців, обумовлені історичними, соціокультурними та політичними факторами. Українські респонденти мають більш консервативний підхід до своєї мовної американської спадщини, тоді як відкритіші до мовних змін та мультикультуралізму. Ці відмінності мають важливе значення для розробки стратегій міжкультурної комунікації та підвищення мовної компетентності в міжнародному контексті.

Відмінності також вказують на різні відмінності у мовній політиці та освіті. Українці наголошують на необхідності підтримки та розвитку рідної мови, тоді як американці надають перевагу навчанню кількох мов та використанню англійської як міжнародної мови спілкування.

Висновки до розділу 2

1. **Методологічна обґрунтованість:** Емпіричне дослідження базувалося на анкетуванні, отриманому від респондентів з України та США. Анкета включала питання, спрямовані на вивчення мовної свідомості, історичних впливів та культурної ідентичності.

2. **Історичні та культурні фактори:** Дослідження показало, що мовна свідомість українців значною мірою формується під впливом історичних подій, таких як війни та культурні зміни. Ці фактори створюють сильні емоційні та культурні зв'язки з рідною мовою.

3. **Соціокультурні відмінності:** Американські респонденти демонструють більш гнучкий підхід до мовної свідомості, що зумовлено багатокультурністю та різноманіттям мовних впливів у США. Вони менше акцентують увагу на історичних аспектах, більше зосереджуючись на сучасних культурних динаміках.

4. **Мовна ідентичність:** Українці виявляють високий рівень мовної ідентичності, пов'язаної з національною історією та культурою. Це відображається у високій значущості рідної мови для особистої та національної ідентичності.

5. **Практичні наслідки:** Результати дослідження можуть бути корисними для розробки мовної політики та освітніх програм, спрямованих на підтримку та розвиток мовної свідомості. Знання про вплив історичних і культурних факторів на мовну свідомість може сприяти створенню ефективних стратегій збереження мовної ідентичності.

6. Важливість міжкультурного порівняння: порівняння мовної свідомості українців та американців дозволяє виявити як спільні риси, так і культурно обумовлені відмінності, що сприяє глибшому розумінню мовних процесів у різних соціокультурних контекстах.

Таким чином, розділ 2 надає важливі емпіричні дані, що підкріплюють теоретичні положення про мовну свідомість та її формування під впливом історичних, соціокультурних та політичних факторів. Результати дослідження мають практичну значущість для мовної політики та освіти, сприяючи підтримці та розвитку мовної свідомості в сучасних умовах.

.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі досліджено тему "Минуле у мовній свідомості українців і англійців/американців". Аналізуючи цю тему, стає очевидним, що мовна свідомість народів в значній мірі впливає на їхню культуру, історію та сприйняття світу.

Аналіз мовної свідомості українців і англійців / американців щодо минулого свідчить про істотні відмінності, що зумовлені історичним контекстом, культурними цінностями та менталітетом цих народів.

Для українців:

- Минуле має сакральне значення, воно глибоко вкорінюється в ідентичності та самосвідомості.
- Мова рясніє історизмами, архаїзмами та фразеологізмами, що відсилають до минулих подій, традицій та вірувань.
- Пам'ять про трагічні історичні моменти (голодомор, репресії, війни) жива й гостра, вона формує стійкість та єднання українців.
- Існує сильна ностальгія за минулим, прагнення зберегти традиції та культурну спадщину.

Для англійців / американців:

- Минуле сприймається як етап розвитку, що привів до сучасного стану.
- Мова більш прагматична й нейтральна, з акцентом на теперішньому та майбутньому.
- Історичні події раціоналізуються й об'єктивізуються, емоційний аспект відходить на другий план.
- Переважає прагнення до нового, інновацій та змін.

Важливо зазначити, що з плином часу мовна свідомість еволюціонує, й ставлення до минулого може змінюватися. Розуміння цих відмінностей сприяє кращому взаєморозумінню між українцями та англійцями / американцями.

Вивчення мовної свідомості дає ключ до розуміння цінностей, менталітету та історичної пам'яті народу. Це знання може використовуватися для налагодження кращого комунікативного й культурного зв'язку між різними етносами.

Українці і англійці/американці мають різні мовні традиції і способи сприйняття світу через своє минуле. Українська мова багата історичними впливами, включаючи вплив різних культур, політичних змін та колоніальних становищ. Мовна свідомість українців відображає їхню національну ідентичність та багатство культурної спадщини.

З іншого боку, англійці та американці мають довгу історію як велика колоніальна імперія та технологічно розвинені держави. Англійська мова стала глобальною мовою комунікації і мовою науки та технологій. Мовна свідомість англійців/американців відображає їхнє домінування в світовій політиці, економіці та культурі.

Вивчення минулого у мовній свідомості цих народів має важливе значення. Воно допомагає розуміти формування мовних традицій, звичаїв, цінностей та сприйняття світу. Розуміння минулого допомагає зберегти та розвивати мову як частину національної та культурної спадщини.

Загалом, дослідження минулого у мовній свідомості українців і англійців/американців підкреслює важливість мови як засобу комунікації, інструменту культурного обміну та розуміння міжнаціональних відносин.

SUMMARY

This study examines how historical, sociocultural, and political contexts influence the linguistic consciousness of Ukrainians and Americans.

Goal: To compare how historical events shape linguistic consciousness in Ukrainians and Americans.

Tasks: 1. Analyze historical influences on Ukrainian and English language development.

2. Conduct surveys to understand linguistic perceptions.

3. Compare linguistic consciousness between the two groups.

Object of Research : Linguistic consciousness of Ukrainians and Americans.

Subject of Research: Impact of historical events on linguistic consciousness.

Methodology. Our study employed a survey method to collect data from respondents in both Ukraine and the United States. The surveys focused on understanding the respondents' perceptions of their linguistic past and how it relates to their current cultural identity.

Results. Ukrainians: Language central to national identity, shaped by history.

Americans: English seen as global, diverse cultural influences.

Keywords: Cultural Heritage, Historical Events, Identity, Language, Linguistic Consciousness, National Identity, Social Context

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болтівець С. І. Психологічні чинники розвитку мовної свідомості у науковій спадщині Івана Огієнка // Практична психологія та соціальна робота. - 2010. - № 5. - С. 66-71.
2. Верба Л. Г. Історія англійської мови. Вінниця: Нова книга, 2004. 304 р.
3. Верьовкін В. В. Відображення уявлень про війну в античній і сучасній мовній свідомості (на матеріалі давньогрецької, латинської, англійської, німецької та української мов): автореферат дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. - Київ, 2013. - 19 с. [Архівовано 16 січня 2017 у Wayback Machine]
4. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Англійська_мова_в_Європі
5. Гапченко О. Мовна свідомість людини як об'єкт лінгвістичних досліджень // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2011. – № 22. – С. 31–34.
6. Гнатюк Л. П. Мовна свідомість у сучасній лінгвістичній парадигмі // Українське мовознавство. К., 2005. Вип. 34. С. 3–8.
7. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 446 с.
8. Марусик Т. Мовні права і мовна свідомість // Радіо Свобода (12 січня 2013) [Архівовано 31 грудня 2012 у Wayback Machine.].
9. Мовна свідомість. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовна_свідомість
10. Пелагеша Н. Новий світовий лінгвістичний порядок та його вплив на комунікаційний простір в Україні. Стратегічні пріоритети. 2010. № 4. С. 44–56.
11. Селігей П. О. З історії пуризму в англійській літературній мові. I // Мовознавство. 2017. № 5. С. 3–18. [Архівовано 15 березня 2018 у Wayback Machine.]

12. Селігей П. О. Мовна свідомість – шанобливе ставлення до мови // Дивослово. 2012. № 7. С. 40–44 [Архівовано 15 березня 2022 у Wayback Machine.].
13. Селігей П. О. Мовна свідомість: Структура, типологія, виховання. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 120 с. [Архівовано 13 січня 2022 у Wayback Machine.]
14. Селігей П. О. Про виховання мовної свідомості // Мовознавство. – 2010. – № 2-3. – С. 176–193.
15. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. – К., 2000. – 288 с.
16. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
17. Eberhard, D. M., Simons, G. F., & Fennig, C. D. (2019). *Ethnologue: Languages of the World* (22nd ed.). Dallas, Texas: SIL International. Retrieved from <https://www.ethnologue.com/statistics/size>
18. EF EPI. (n.d.). EF English Proficiency Index. Retrieved from <https://www.ef.com/wwru/eipi>
19. English Speaking Countries 2019. (n.d.). Retrieved from <http://worldpopulationreview.com/countries/english-speaking-countries>
20. Europeans and their languages. (2012). Special Eurobarometer 386. Report. Retrieved from <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/1049>
21. Graddol, D. (2006). *English Next*. London: British Council.
22. Grin, F. (2014). Fashionable Sociolinguistic Constructs: Some Implications for Politics and Policy. Paper presented at the Recode Workshop The Politics of Multilingualism: Linguistic Governance, Globalisation and Europeanization, University of Geneva.

23. Noack, R., & Gamlo, L. (2015, April 23). The world's languages, in 7 maps and charts. The Washington Post. Retrieved from http://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/04/03/the-worlds-languages-in-7-maps-and-charts/utm_term=.e7a302e8a758
24. Phillipson, R. (2009). *English-Only Europe? Challenging Language Policy*. London: Routledge.
25. Phillipson, R. (2008). The new linguistic imperial order: English as an EU lingua franca or lingua frankensteinia? *English in European Integration and Globalization*, (27), 250-267.
26. Ricento, T. (2015). *Language Policy and Political Economy: English in a Global Context*. Oxford: Oxford University Press.